

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק שמיני כה ניסן תשע' ♦ דף היומי בבלי: סנהדרין נו ירושלמי: פאה יט

הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרבי אקדש

ברש"י: אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך.

צריך להבין, איך למד משה רבנו מכאן שגדולים הם ממנו ומאהרון, שמא שוים הם להם.

והנה בהמשך הפסוק 'ועל פני כל העם אכבד', פירש רש"י: כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בצדיקים הוא מתעלה ומתקלס, אם כן באלו, כל שכן ברשעים.

מאחר שנאמר כאן 'ועל פני כל העם אכבד', הרי גם משה ואהרן בכלל הזה, ואם אין נדב ואביהוא גדולים ממשה ואהרון, איך מתקיים פסוק זה במשה ואהרון, והלא אין להם ללמוד קל וחומר מצדיקים אלו.

מתוך כך למד משה רבנו שגדולים הם ממנו ומאהרון.

נושאי הדף בעלון

השומע ויכולו אם צריך לעמוד.....סנהדרין נו

סיוע רופא יהודי להפלה של נכרית.....סנהדרין נז

הנאה מלימוד התורה.....סנהדרין נח

חומר איסור לימוד תורה לנכרים.....סנהדרין נט

צמחונות לצורך בריאות.....סנהדרין ס

אם הנעלים בכלל בגדים.....סנהדרין סא

שנים שאמרו 'נלך ונמסור'.....סנהדרין סב

אכל מצה בכפיה אם יצא ידי חובתו ואם מברך על אכילתו.....סנהדרין סג

כפתור ופרח.....עמוד 5

וידם אהרון..

במדרש: מה היה לו לומר, 'וביום השמיני ימול' (הובא בספר דמשק אליעזר על המסורת).

נראה לבאר כוונת המדרש, על פי מה שאמרו חז"ל בטעם הדבר שניתנה מילה בשמיני, כדי שלא יהיו כל העולם שמחים, ואביו ואמו עצבים.

אהרן הכהן בעבודתו ביום השמיני הביא שמחה גדולה לעולם כמו שכתוב 'וירא כל העם וירנו', כאשר פגעה בו מידת הדין וערבה שמחתו, היה לו מקום להרהר ח"ו אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא על שכל העם שמחים והוא עצב, והתורה אמרה 'וביום השמיני ימול'.

השכר שקיבל היה על 'וידם אהרן', שקבל עליו דין שמים באהבה, ולא הקשה ממילה שניתנה בשמיני.

עפ"י יעלת חן

השומע ויכולו אם צריך לעמוד

בש"ע (או"ח סי' רע"א סי' י) נחלקו המחבר **והרמ"א** במצב אמירת הקידוש בליל שבת. דעת השו"ע היא שצריך לומר ויכולו מעומד, כיון שהוא עדות על בריאת שמים וארץ, ודינה של עדות היא שצריך לאמרה מעומד. ואף על פי שכבר אמר ויכולו בתפילה חוזר ואומרו על הכוס בתורת עדות, ולכן אף הוא צריך ליאמר מעומד, כמו שביאר הטור שם והביאו **במשנ"ב** (ס"ק מה). **והרמ"א** כתב שבשעת אמירת ברכת הקידוש עצמה אפשר ג"כ לעמוד, אבל יותר טוב לישב כיון שעל ידי זה נחשב יותר כקידוש במקום סעודה, כיון שיושב בעת הקידוש במקום קביעותו, וכתב **הרמ"א** שנוהגים לישב גם בשעת אמירת ויכולו, וביאר **במשנ"ב** (ס"ק מז) בטעמו שכיון שאמרוהו כבר בבהכ"נ מעומד אין מקפידים שוב ע"ז ואומרים אותו מיושב כמו שאר הקידוש.

ובש"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' טז) דן בדעת הנוהגים שהמקדש עומד בעת אמירת ויכולו, אם שייך לומר שהשומעים אמירת ויכולו מפי המקדש נחשבים כמעידים בעצמם מדין שומע כעונה, וצריכים אף הם לעמוד כששומעים הקידוש.

וכתב, שאפשר שאין שייך לומר שהשומעים אמירת ויכולו נחשבים כמעידים בעצמם עדות, שבהגדת עדות אי אפשר לצאת ידי אמירה בשמיעה. שאף אם יאמר עד אחד לחברו שיעיד בפני בית דין, ויוציא גם אותו ויחשב כאילו גם הוא העיד, לא לזה אלא דין עד אחד של האומר בעצמו בפני לפני הב"ד, ואין השני נחשב כאומר. והוכיח כן ממה שהצריכו בסוגיין שעדים המעידים על המגדף וצריכים לספר מה שמעו, מעידים באופן זה, שכשנגמר הדין מוציאים את כל אדם לחוץ ושואלים את הגדול שבעדים ואומרים לו אמור מה שמעת בפירוש, והוא אומר, והדיינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחין, והעד השני אומר אף אני כמותו שמעתי, ואם היו עדים רבים צריך כל אחד ואחד מהן לומר כזה שמעתי. ופירוש אני כמוהו, כתב **רש"י** (ד"ה אף אני), שאף אני שמעתי כמוהו, דהיינו שאומר הגדת עדות ממש, ולא שיוצא באמירת חברו. וגם זה הוא רק במגדף, אבל בעדויות אחרות אף שהיתה כשרה מדאורייתא הגדת השני כשיאמר אף אני כמוהו, הצריכו מדרבנן שיעיד כל הדברים כמו הראשון, כמו שאמר ר"ל לקמן (ס). ומה שבכל עדויות מצריכים שגם השני יספר כל העובדא שראה ושמע, כמו שלא היה נשמע לנו עדיין כלום, הוא מעלה מדרבנן. ולא הוזכר טעם על מה שהחמירו. ואולי הוא מטעם שאין לנו לומר שהיא הגדה אלא שהיא רמז בעלמא, ואף שהוא רמז ברור, אין זה עדיף ממעיד ע"י הכתב, שעדות כזו לא הוכשרה. ועל כל פנים מבואר שבדין שומע כעונה לבדו א"א להכשיר קבלת עדות, ואם כן השומעים אמירת ויכולו מפי המקדש אינם נחשבים כמעידים בעצמם, ואינם צריכים לעמוד.

וברבד הזהב (ח"א עמ' ח) העיר על דברי האגרות משה, שאפשר שדין זה שאין יוצאים ידי עדות בשמיעה אינו מדינה של העדות אלא מדין ההגדה בפני בית דין, ואם כן העדות שבאמירת ויכולו שאינה עדות בבית דין, אפשר שיכולה היא להתקיים גם בדין שומע כעונה. ועל דרך זה כתב בספר **קול מהיכל** (ח"ד עמ' שיא).

סיוע רופא יהודי להפלה של נכרית

בש"ת מהרי"ט (ח"א סי' צו, צט) דן אם מותר לרופא ישראל לטפל בנכרית שרוצה להפיל עוברת. וכתב שמצד הפלת העובר עצמו אין איסור, שבכמה מקומות בש"ס מבואר שעובר אינו נחשב עדיין לנפש. ומה שיש לחשוש בו הוא למבואר בסוגיין שבני נח חייבים מיתה גם על הריגת עוברים, ונמצא שישראל שמסייע לבת נח להפיל מכשילה באיסור ועובר משום לפני עור לא תתן מכשול. ועל חשש זה כתב מהרי"ט שהדבר תלוי בדיני לפני עור, והכלל הוא שאם אינו כשני עברי הנהר ויש אחר שיכול להביא לו את האיסור אינו עובר [בבן נח] בלפני עור, ולכן אם יש רופאים אחרים שיכולים לעשות לה את ההפלה מותר אף לו לעשותה, ואם אין רופאים אחרים, אסור.

והוראה זו של **המהרי"ט** תלויה במחלוקות האחרונים בדיני לפני עור ומסייע לנכרים, שלדעת **המהרי"ט** אין איסור בנכרים אלא משום לפני עור, וכשאינו בתרי עברי דנהרי אין איסור. וראה מה שכתב בזה **בש"ת חמד** (דברי חכמים סי' לו). ולדעת הסוברים שיש בו איסור גם כשאינו בתרי עברי דנהרא, אין לרופא ישראל לסייע לנכרית בהפלת עוברת. [ובגוף תשובת המהרי"ט בסימן צ"ט, שהקל הרבה במה שעובר אינו נחשב לנפש, הוכיח **בש"ת אגרות משה** (ח"מ ח"ב סי' סט) שתשובה זו מזוייפת מתוכה ומסתירתה עם התשובה בסימן צ"ז, ואינה של המהרי"ט אלא תלמיד טועה ומטעה הכניסה].

אמנם **בש"ת אחיעזר** (ח"ג סי' סה) צידד שעובר לפני ארבעים יום לקליטתו הרי הוא כמים בעלמא ואינו נקרא נפש, ולכן אף בן נח אינו נהרג על זה, וגם בישראל אפשר שאין איסור מן התורה. וכתב **בש"ת תשובות והנהגות** (ח"ב סי' תשלה) שאם אין מיתה בנכרי אם כן גם אין איסור, שאזהרתן זו היא מיתתן, וכתב שכן מבואר **בש"ת תורת חסד** (אהע"ז סי' מב) **ובש"ת צפנת פענח** (סי' נט) וכן **בש"ת בית שלמה** (ח"מ סי' קסב), וע"ע בזה **בש"ת אגרות משה** (שם) שכתב כעין זה [ונטה לקיים תשובת המהרי"ט שבסימן צ"ט בענין זה, שהיה הולד קודם מ' יום ליצירתו]. וכתב בתשובות והנהגות שאף שאין הדבר ברור כן לכל הפוסקים, מכל מקום נראה שכיון שיש בזה מחלוקת בין הפוסקים שוב אין איסור לפני עור, שהוא דוקא במקום ודאי ולא במקום ספק. ואף שליהודיה אסור להפיל גם קודם ארבעים יום, שנקרא נפש וגם לא גרע מזרע לבטלה, ועוד שיש אפילו חובת הצלה בזה, מכל מקום איסור לפני עור לא יהיה בזה וכאמור.

וכתב שכל זה הוא במקום שחוקי הממשלה מתירים להפיל, אבל במדינות שלפי חוקי המדינה אסור להפיל גם קודם ארבעים יום, כמו בדרום אפריקה, אם כן כיון שבני נח מצווים על הדינים שיש לעשות אצלם צדק ומשפט במצוות שלהם, ובכלל זה גם דיני רציחה, א"כ יהיה אסור לנו להכשילם.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום ראשון כז ניסן

סנהדרין נח

הנאה מלימוד התורה

כתב בעל **אבני נזר** בהקדמה לספרו אגלי טל, שיש בני אדם טועים מדרך השכל וחושבים כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו, אין זה לימוד תורה לשמה כל כך כמו שאם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בסברות ובפלפולים ובדברים המשמחים את לבו של אדם הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו.

ובאמת ההיפך הוא הנכון, שעיקר מצות לימוד התורה הוא להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי התורה נבלעים בדמו והוא נעשה דבוק בתורה.

ואם לומד רק לשם תענוג ודאי נקרא שלא לשמה, אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו זה לימוד לשמה וכולו קודש, שהתענוג גוף המצוה.

וביאר עוד שרק מי שנהנה מלימוד התורה הוא דבוק בתורה, וכמבואר בסוגיין שמה שנאמר (בראשית ב כד) 'על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו' על כרחך ממעט ערוה דאחות אביו ולא אביו ממש, שבזכר אין שייך דיבוק, ופירש **רש"י** (ד"ה ודבק) שמתוך שאינו נהנה אינו נדבק עמו. ומבואר שאין שייכת דבקות אלא על ידי הנאה, וכן בתורה רק בהתלהבות ושמחה דבוק בתורה.

ובמעשה רב החדש (הנהגות בעל הפרדס ס"י) הביא בשם הקדוש רבי העשיל מקראקא שהיה מסיים הש"ס כל ג' רבעי שנה והיה לומד בכל יום י"ב דפים, ולפעמים בא בחימום הלימוד והיה נהנה ואמר 'רבש"ע אין תענוג גדול מזה בזה, ומה לי תשלום שכר בעולם הבא, רק בחסדך הגדול לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'.

וכתב הגר"מ שטערנבוך בהגותיו, שגם הוא לא נתכוון ח"ו לומר שיש איזה פגם בתורה כשנהנה, רק להיפך נתכוון ששכר מצוה הוא המצוה עצמה שזוכה ללימוד תורה ולהיות דבוק לה' ית"ש, רק כמתנת חנם יקבל גם שכר העולם הבא.

ובשיח השדה לגה"ק מקאזיגלוב (שער הכללים כלל ד) האריך והביא דוגמאות רבות מהש"ס שכל דבר המשלים את חבירו ומתקנו ומביא לו תועלת חשוב כמותו והם נידונים לגבי כמה דברים כגוף אחד, ואחת הדוגמאות היא מסוגיין, שמבואר שהנאה היא הגורמת את הדיבוק, שעל ידי שאחד נהנה מחברו ומקבל ממנו תועלת הרי הוא דבק בו, שהם מתחברים והיו לבשר אחד. והוא כדברי רבו האגלי טל שלמד מכאן שעל ידי הנאת הלימוד נעשה דבק בתורה והיו כאחד.

יום שני כח ניסן

סנהדרין נט

חומר איסור לימוד תורה לנכרים

בש"ת שבט הלוי (ח"ב סי' נט) נשאל בדבר יהודי אחד שהתחיל לעשות תעמולות גדולות לארגן כנופיות חבורות יהודים וגוים בצוותא ללימוד אצל מקרא, וגם היה מוליך חבורות של נכרים לבית הכנסת והיה אומר להם עניני יהדות, וגם בשבת באים קבוצות של כומרים בעת התפלה והדבר גורם צער מרובה ליראי ה', ונשאל בכמה נידונים שיש בדבר, א. אם מותר לגלות דתי ומנהגי ישראל לנכרים, ב. אם מותר ליהודים להתפלל אצל גויים בבה"כ, ג. על כולם גדר חילול ה' בזה [ועיי"ש עוד].

והביא מה שאמרו (חגיגה יג), א"ר אמי אין מוסרין דברי תורה לנכרי, שנאמר (תהלים קמז כ) 'לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום', ובתוס' שם (ד"ה אין) הקשו שהרי בלאו הכי גם כן אסור משום 'לפני עור לא תתן מכשול' שהרע גוי שלומד תורה חייב מיתה כמבואר בסוגיין, ותירצו ששם בחגיגה מדובר שיש גוי אחר שרוצה ללמוד, שבאופן זה אין בו משום לפני עור [ראה לעיל נז: בענין סיוע לנכרית בהפלה, במה שהובא מדעות הפוסקים בענין זה], ואף על פי כן אסור משום 'מגיד דבריו ליעקב'.

ומהרש"ל ביש"ש (ב"ק פ"ד סי' ט) **ובשל"ה** (מסכת שבועות) הרעישו עולמות על עון זה, ומסיק מהרש"ל שאסור ללמוד תורה עם נכרים אף משום שלום מלכות וק"ו משום שכר הנאה, אם לא בגזירה, ואוי להם לאותם שנמצאים בארץ לועז הלומדים תורת ה' עם הנכרים בעבור הנאתם, הם המילדים בנים לע"ז, כי אח"כ נהפכו למינות. והיוצא מזה שאיסור גמור הוא ועובר בעשה, וגם משום שלום מלכות לא הותר, אם לא בגזירת מלכות לצורך שעה משום חשש סכנה.

ואעפ"י **שבש"ת באר שבע** (סוף הקונטרס מים חיים סי' יד) רצה להתחכם נגד דין זה, וצידד לומר שממה שלא הביאוהו הרמב"ם והשו"ע נראה שאין הלכה כן, כבר נדחו דבריו מכל גדולי עולם ואין גם אחד שמודה לו, והאחרונים (יו"ד סי' רמו ס"ו) העתיקו הדין להלכה, וגם הגאון באר שבע בעצמו לבסוף חזר מדבריו רק שצידד שעיקר האיסור הוא רק במוסר סודות התורה וטעם ונמוקי התורה, אבל גם דברים אלה נסתרו מהמפורש בזוה"ק (ח"ג עג.), וע"ש שהחמיר מאד בזה, ודורש עוד הפסוק (משלי ד ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם', לכם ולא לנכרים, ואמר שם בסוף שכל מי שלא נימול ונותנים לו אפילו אות קטנה בתורה, כאילו החרים העולם ומשקר בשמו של הקב"ה, שנאמר (ירמיה לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו' ונאמר (דברים ד מד) 'וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל', לפני בני ישראל אבל לשאר עמין לא, ומשום סתירה מפורשת גם למחלקים בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה בזה, עיי"ש.

צמחונות לצורך בריאות

בהליכות שלמה (ח"ב פ"ט הערה 54) הביאו **שהגרש"ז אויערבאך** כתב בתשובה לשואל לענון הזדקקות לשיטות צמחונות וטבעונות וכדומה מחמת סיבות בריאותיות, שאם כי רשאי כל אדם לכתחילה לנהוג באכילתו כסדר הרגיל בין בני אדם ולא לחוש שמאכלים אלו יזיקוהו ח"ו, שגם על זה אמרו שומר פתאים ה', מכל מקום גם לאידך גיסא פשוט הדבר שמותר להוסיף זהירויות במאכלים אם סובר שתהיה בכך תוספת לשמירת בריאותו, ואין בזה חסרון במידת הבטחון ח"ו, והעיקר שיכלכל כל אחד מעשיו בתבונה ובכוונה רצויה.

אם הנעלים בכלל בגדים

בסוגיין, העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד המזבח, וכו' והמלביש, והמנעיל עובר בלא תעשה. **בשו"ת שער אפרים** (סי' קנד) נשאל בדבר מי שקיבל עליו והמתחייב להלביש את חברו, ונפלו חילוקי דעות ביניהם שחבירו רוצה שילביש אותו כל המלבושים וגם המנעלים, וזה שקיבל אליו אינו רוצה לעשות מנעלים לרגליו אלא הבגדים שעל גופו, ודן אם הנעלה בכלל מלבוש. והוכיח ממשנתנו שהנעלה אינה בכלל מלבוש, שהרי אמרו הלבשה ללחוד והנעלה לחוד, אמנם סיים וכתב שיש לדחות זה, ולא ביאר הדחיה.

ובשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' כד) דן בדבר אשה שהיתה למודה לשכל את בניה ר"ל, ומתוך פחד קיבלה על עצמה שלא להלביש בגדים שרגילה להלביש בימים טובים, ודן אם גם שעל ידיה ביו"ט הם בכלל קבלה זו.

וכתב שיש לדון בכל דבר לפי עניינו, שלענין שם לבישה ומלבוש הרי הם עולים בלשון כולל גם על טבעות ועל מנעלים, אלא שלמנעלים יש גם שם פרטי מלבד שם המלבוש הכללי, ולכן לענין אשה זו שנדרה כדי למעט שמחתה וקישוטיה בימי אבלה, יש לומר שגם תכשיטי הטבעות בכלל, שהרי גם הם מביאים לה שמחה.

וביסוד זה ששם מלבוש הוא שם כולל גם למנעלים ואפילו לטבעות, ביאר בשבות יעקב את מה שכתב בשערי אפרים שיש לדחות הראיה מסוגייתנו, וביאר שכוונת הדחיה של הראיה הנ"ל, שהתנא בא להשמיענו שיתחייב גם על הנעלה בלבד, ואילו היה כוללו בתיבת המלביש הייתי אומר עד שילביש וגם ינעיל, ולעולם שם מלבוש הוא שם כולל גם להנעלה, אלא ששם הנעלה הוא שם פרטי ומוגבל לנעליים.

בנידון זה דנו פוסקים גם לנידון האמור בשבת (ק"ג). 'שלא יהיה מלבושך של שבת כמלבושך של חול'. ויש לדון אם הנעלים בכלל מלבושים, שיצטרך זוג נעלים לשבת. **ובשו"ת רב פעלים** (ה"ד או"ח סי' יג) נשאל בזה, והשיב, שהסברא מחייבת שאין המנעל בכלל המלבושים שחייב אדם להחליף בגדיו לכבוד שבת, וראיה לזה שבברכת מלביש ערומים שמברך בשחרית, שנתקנה על המלבושים שאדם לובש, לא נכלל בה המנעל, ולכן תיקנו ברכה אחרת להנאת המנעל, והיא ברכת שעשה לי כל צרכי. ומכל מקום הוכיח מהירושלמי (שבת פ"ו ה"ב) שאין צורך ליחד מנעלים לשבת, אלא לובש בשבת המנעלים של ימי החול.

שנים שאמרו 'נלך ונמסור'

בשו"ת בית יעקב (סי' קט, צו"י בפ"ת חו"מ סי' לד סק"ל) נשאל בדבר ראובן ושמעון שהתקוטטו יחד עם לוי ובתוך הקטטה אמרו ראובן ושמעון יחד שימסרו את לוי למלכות, והתחילו בהליכתם למוסרו ובאמצע הדרך חזרו בהם, האם הם כשרים לעדות או שמא כיון שהלכו למוסרו נפסלו לעדות.

בתשובתו הביא את דברי **השולחן ערוך** (חו"מ סי' לד ס"כ), השונא לחבירו ואמר לו בפני רבים אלך ואמסור ממנו, פסול לעדות. **ובסמ"ע** (ס"ק מט) ביאר שדין זה אמור דוקא בשונא את חברו, שבאופן זה חששו שמחמת שנאתו יעשה כן וימסרנו, אך אם אינו שונאו לא חששו לזה. ולפי"ז בנידון זה ששנים אלו התקוטטו עם לוי, לכאורה דינם כשונא שאמר שילך וימסור והרי הם פסולים לעדות.

אמנם כתב לדון, שמא דין זה לא נאמר אלא רק באדם אחד שאומר שילך וימסור ולא בשנים, היות ובשנים יש לחשוש שהאחר יחזור בו וממילא גם השני לא ילך, ולכן אף שאמרו שילכו וימסרו אינם נפסלים לעדות. ראיה לזה הביא מכך שלא מבואר בפוסקים בדין זה שאין הבדל בין יחיד לרבים, אלא כתוב בשו"ע לשון יחיד האומר לחבירו.

ולגבי עבודה זרה מצאנו שהדגישו שאין הבדל בין יחיד לרבים, שהרי מבואר בסוגיין, שאדם שאומר שילך ויעבוד עבודה זרה הרי הוא חייב מיתה, ואף שנים שאומרים נלך ונעבוד חייבים מיתה, וביאר **רש"י** (ד"ה אלך) שהאומר שילך ויעבוד חייב מיתה אף שהוא מחוסר הליכה ויתכן שיחזור בו. והאומר 'נלך ונעבוד' חייב אף שכלל את עצמו עם אחרים, ויתכן שהם לא ילכו וגם הוא לא ילך, מ"מ בא להשמיענו שהרי הוא חייב מיתה.

ומכך שאמרו דין זה רק לגבי עבודה זרה ולא לגבי מסירה, מוכח ששנים שאמרו שילכו וימסרו אינם נפסלים לעדות. שהרי אם לא היה משמיענו בפירוש לא היינו יודעים שאף רבים חייבים.

ואין לומר שדין ע"ז מלמדנו לדין מסירה, שהרי ע"ז חמורה, ועוד שבע"ז חייב אף אם לא אמר כן בפני ב' עדים משא"כ במסירה, ועוד שא"כ הפוסקים היו משמיעים דין זה לגבי מסירה שהיא קלה יותר, והיינו למדים ק"ו לע"ז.

אולם למעשה כתב שבסוגיין מדובר שהאחד אמר בלשון רבים נלך ונעבוד, ואותו אחד לא היה עמו, אבל אם אותו אחד היה עמו והשני אמר ג"כ נלך ונעבוד, אע"ג שהיו שנים כיון ששניהם אמרו כן שניהם עשו איסור, וכל אחד מתחייב על דיבורו.

וכן מדוייק **ברש"י** (ד"ה נלך) שכתב 'שכלל עצמו עם אחרים'. ומדוייק מלשונו שהאחר לא אמר מאומה, והיחיד כלל עצמו עם האחרים שאמר נלך ונעבוד, ויתכן שהאחר לא היה שם כלל, או שהיה שם ולא אמר מאומה, ולכן יש צד לומר שהאחר לא ילך, ואעפ"כ בא להשמיענו שמי שאמר נלך ונעבוד חייב. אמנם בנידון שאמרו שניהם יחד שילך וימסרו אותו, הרי הם פסולים לעדות שהרי זה כאלו כל אחד אמר בפני עצמו, שאין חוששים שהם לא ילכו לבסוף.

אך אם אחד אמר נלך ונמסור והאחד שתק, כשר לעדות כיון שאמר בלשון רבים, ואומרים שאולי השני לא ילך, ואז גם הוא לא ילך לבסוף.

אכל מצה בכפיה אם יצא ידי חובתו ואם מברך על אכילתו

בגמרא מבואר שדינו של הנהנה מדבר איסור שונה מדינים של איסורים שאין העובר עליהם נהנה מהם, שבכל האיסורים אם עשאן בדרך מתעסק, כגון המתכוין לחתוך את התלוש בשבת ונמצא שהוא מחובר, שלא חשב כלל שהדבר שבו הוא עוסק הוא הדבר שאסרתו התורה, הרי הוא פטור. אבל בחלבים ועריות חייב אף אם אינו אלא מתעסק, ונתבאר בגמרא שהטעם הוא מפני שנהנה.

על פי יסוד זה כתבו הראשונים ליישב סתירת הרמב"ם בענין מצוות אם הן צריכות כוונה, ואם יצא ידי חובתו כשעשאן בלי כוונה. שלענין אכילת מצה פסק הרמב"ם (חמץ ומצה פ"ה ה"ג) שאם אכל מצה בלא כוונה, כגון שאנסוהו גוים או לסטים לאכול, יצא ידי חובתו. ואילו לענין תקיעת שופר פסק הרמב"ם (שופר פ"ב ה"ד) שהמתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו, וכן השומע מן המתעסק לא יצא. ועמדו הראשונים ונושאי כליו של הרמב"ם בסתירה זו, וכתב הר"ן (ר"ה ז: ד"ה לפיך) שהרמב"ם נקט שבאכילת מצה שהיא דבר שיש בו הנאה יצא ידי חובתו אף על פי שלא התכוין, שכשם שמבואר בסוגיין לענין איסורים שחייב בדבר שיש בו הנאה אף על פי שלא התכוין, כך הדין גם במצוות שיש בהם הנאה שיצא ידי חובתו גם אם לא התכוין. ורק בתקיעת שופר וכיוצ"ב סובר הרמב"ם שלא יצא ידי חובתו אם לא התכוין, כיון שהם מצוות שאין בהם הנאה. על פי זה פסק בשו"ע (או"ח סי' תעה ס"ד) שאם אכל מצה בלא כוונה, כגון שאנסוהו עכו"ם או לסטים לאכול, יצא ידי חובתו כיון שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא חייב באכילת מצה. ורק אם סבור שהוא חול, או שאין זו מצה, לא יצא. והוא כדעת הרמב"ם. ובמשנ"ב (ס"ק לד) הביא שכמה פוסקים חולקים על זה, וסוברים שלפי מה שנפסק להלכה שמצוות צריכות כונה, אין לחלק בין דברים של אכילה לשאר מצוות, וכל שלא נתכוין באכילה לצאת ידי המצוה לא יצא ידי חובתו, וכן פסק הפר"ח.

ובשו"ת גינת ורדים (גן המלך סי' צז) הביא מה שכתב בבית יוסף (או"ח סי' רד ד"ה) בשם ספר אהל מועד (דרכי נתיב), שכל אכילה שעל ידי אונס, אע"ג שאי אפשר שלא נהנה ממנה מכל מקום לא שייך לברך עליה, והרי הוא כדין אשה שנאנסה שאע"ג שסופה ברצון חשוב הדבר לה כאונס. וכ"פ הרמ"א (שם ס"ח) שבאכילה ע"י אונס אין לו לברך, ובמשנ"ב (ס"ק מה) הביא שיש חולקים ע"ז שמכיון שסיו"ס נהנה גרונו צריך לברך, והביא מהחיי אדם שהכריע שבפת אם אכל כדי שביעה שבהמ"ז שלו מה"ת צריך לברך. והפמ"ג ג"כ כתב בתחילה שבהמ"ז דאורייתא ולכן יברך, ורק ברכת נהנין דרבנן לא תיקנו אלא א"כ נהנה, אמנם הביא מספר חמד משה שהברכות הם להודות להשי"ת שזימן לו אכלו, ובאנסוהו טוב היה לו שלא לאכול ולכן אפשר שאף בהמ"ז לא יברך.

והוקשה לגינת ורדים, שכיון שנתבאר לענין אכילת מצה שאם נהנה מהאכילה הרי זה כמתכוין ויוצא יד"ח, אם כן בכל אכילה שאכל באונס נחשיבו כמתכוין ורוצה, ויצטרך לברך. ותיירץ שדווקא במצה שאכל בכפיה יצא, כיון שידוע שלילה זה הוא ליל פסח שהוא חייב באכילת מצה, ולכן אף אם האכילוהו מצה בעל כרחו חשוב הוא כמתכוין, שאנחנו עדים שנח לו באותה הנאה אע"פ שאינה ברצונו, והדבר דומה לנוטל רפואה בכפיה, שודאי נח לו בה כיון שעל ידה באה רפואה למחלתו, ואף זה שידוע שפסח היום וצריך לאכול מצה, ואם אינו אוכל הרי הוא כחולה בלי רפואה, א"כ כשכפאוהו לאכול מצה ודאי נהנה במה שבאה רפואה למחלתו. אבל האוכל בכל השנה לאונסו ע"י אחרים, אע"ג שנהנה באכילה אין הנאה זו חשובה לו כלום, ולכן אינו מברך עליה. ולפי זה חידש, שהאוכל מצה באונס בליל פסח שכפאוהו לאכלה שפיר מברך עליה, כיון שאנו עדים שנהנה זו חשובה היא אצלו כיון שידוע שהיא מצוה.

עשר מצוות נצטוו ישראל במרה שבע שקיבלו עליהן בני נח והוסיפו עליהן דינין ושבת וכיבוד אב ואם

איתא ברש"י (שמות טו כה) במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בה שבת ופרה אדומה ודינין. הענין כי דינים שבין אדם לחבירו, בודאי דבר שהשכל מחייבו, וכמו כן מצוות כיבוד אב ואם ושבת, כי כיבוד אב ואם מפורסם בשכל ממדת האנושיות, וכן מצוות שבת כל אדם יחזיק בה מכת שכל להיות שביעית ימיו במנוחה והשקט. לזה אמרו 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו' אני ה' גזרתי לא מפני שהשכל גזור כך, ולכן קודם התורה ניתן פרה שהוא חק ודינין וכיבוד אב ואם ושבת, שהשכל מחייב לשמרן ולעשותן, להורות כמו שפרה יעשו מפני שהוא חק, גם באלו שהשכל מחייבן לא יעשו בשביל שהשכל מחייב, כי אם בבחינת חק אחר כוונת המצווה ברוך הוא. וזה שאמר 'שם שם לו חק ומשפט' כלומר שהורה לו שגם המשפט הוא חק, ושם נסוהו להשכל לדעת שיש בכל מצוה סודות ורזין טמירין.

(ייטב פנים, לפסח שני)

יום ולילה לא ישבותו מכאן גוי ששבת חייב מיתה

כתיב (דברים ז ח) 'ויפדך מבית עבדים על כן צוך לעשות את יום השבת', פירש רש"י על פי תרגום מבית עבדותא. ונראה לומר, כי גוי ששבת חייב מיתה, כי ביום השבת שבת הקב"ה, והתחיל עבודת העולם כלו וכלם משועבדים זה לזה, הארץ תוציא צמחה, ואילן פירותיו לבעלי חיים, ובעלי חיים משועבדים לעבודת הארץ, ומלך לשדה נעבד ולא ישבותו מעבודתם כי לעמל יולדו. אך אדם מישראל נפדה ממצרים לחירות עולם ממש ועמדו זרים ורעו צאנכם, ולא נשתעבדו כי אם לה' לתורתו וחירות על הלוחות כתיב, על כן נצטוו לשבות, והיינו ויפדך מבית עבדותא שלא תהיה עבד לעולם ולטבע עולם, על כן ציוך לעשות את יום השבת היפך מגוי שמזוהר מלשבות.

(חתם סופר, ואתחנן)

יום ולילה לא ישבותו מכאן גוי ששבת חייב מיתה

איתא בספר 'בני יששכר' הטעם, דבאמת השבת קדש הוא שרביטו של מלך כדכתיב 'ויכל אלקים ביום השביעי', והמשתמש בשרביטו של מלך חייב מיתה, משום הכי גוי ששבת חייב מיתה, משא"כ ישראל נקראים בניים למקום ומותרין להשתמש בשרביטו של מלך. וזה כוונת התפלה, אתה אחד ושמן אחד וכו' יום מנוחה וקדושה לעמך נתת וההמשך מבואר, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, דהם אחד, והטעם משום ששורש נשמתן חצובה מתחת כסא כבודו, בשביל זה יום מנוחה וקדושה לעמך נתת, משום שהם בניים למקום ומותרין להשתמש בשרביטו.

(באר משה, ליקוטים)

המגביה ידו על חבירו אף על פי שלא הכהו נקרא רשע

כ"ק אא"ז אדמו"ר מגור דקדק, הא איתא בקידושין (לט): מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ואמור כי הרמת יד הוה התחלת המעשה.

(ליקוטי יהודה, פרשת שמות)

הוצאת ספרים פלדהיים

יריד בין הזמנים

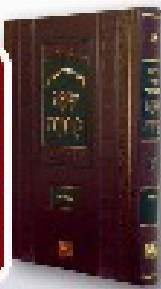
מיטב ספרי הוצאת

עזר ועזר

מבצעים חסרי תקדים!

גמרות
מהדורת פרידמן
לתחילת הזמן
ומהדורת
דף היומי

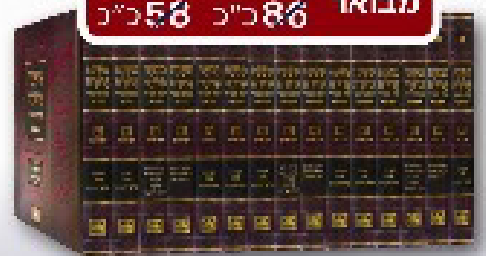
שפה ברורה
גודל **79**
89 כ"ס
פנינים **63**
79 כ"ס

מתיבתא
מורחב **84**
105 כ"ס
פנינים **62**
78 כ"ס

קטן גדול
46 **68** משו"ב
58 כ"ס 86 כ"ס מבוואר

ש"ס שולחני
315
420 כרכים

ש"ס
ובלכתך בדרך
315
420 כרכים

קבל

ש"ס שולחני ו' כר'
מתיבתא על
מסכת אבות ו' כר'

קנה

ש"ס פנוני 24 כר'
ש"ס פנוני מורחב 26 כר'
ש"ס "חתמים" 26 כר'

מתנה!

החל מיום ג' כב' בניסן עד יום ד' ל' בניסן תש"ע

10:00 עד 22:00 / יום ו' 10:00 עד 14:00 מוצ"ש 21:30 עד 24:00

רמת בית שמש:

רח' נחל חורג 4
(מרכז מסחרי רמב"ש א')

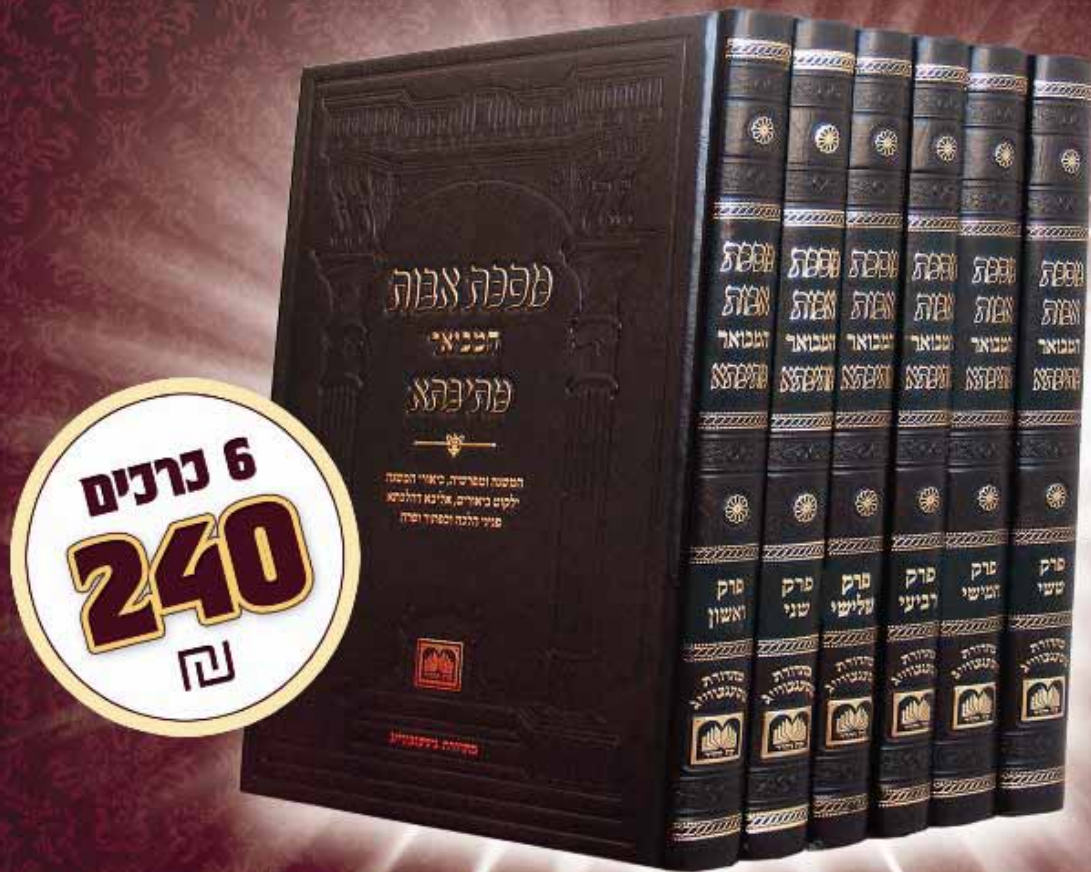
בני ברק:

רבי עקיבא 130 השומר
(בדקסטור לשעבר) (פינת השלושה)

אשדוד:

אולני בית חד שאול
רח' חניא בן חסא וחנינו

'מת'בתא' על מסכת אבות

כינוס עשיר מאוצרותיהם של חכמי הדורות, יוצרים תענוג צרוף בלימוד מסכת אבות, כאשר הדיק האיכות והפאר מתמזגים במאות מעלות טובות והוספות רבות הנחוצות להבנת דברי הקדמונים כמלאכים. הכל, בפונדק אחד מפואר בהדרו, בעימוד משובב לב ומאיר עיניים שטרם נראה כמותו.

המשנה ומפרשיה - כל מפרשי המשנה ערוכים מחדש * ביאורי המשנה * ילקוט ביאורים * אליבא דהלכתא פניני הלכה * כפתור ופרח * מבוא מיוחד על מסכת אבות

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בהנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66